

BOŽJI NAROD — NOSILAC MESIJANIZMA

Dr Rudolf BRAJCIC

U II poglavlju konstitucija o Crkvi govori o Božjem narodu.

Misao o Crkvi kao Božjem narodu u katoličkoj se je teologiji afirmirala tamo od 1937. do 1942. Dakle, u razdoblju u kojem je liturgijski pokret i katolička akcija životom pokazala da je Crkva nešto više nego obični institut ili duhovne toplice. No, usprkos njezinoj mladosti tu je misao Koncil ubrojio među temeljne hranjive sastojke određene za prehranu našeg stoljeća.¹

Ideja Božjega naroda je veoma bogata teološki i pastoralno. Congar nas u svom jednom članku upozorava na njezinu višestruku vrijednost: povijesnu, ukoliko ta ideja izražava kontinuitet Crkve sa starim Izraelom; antropološku, ukoliko ta ideja govori da Crkva nije u prvom redu ustanova nego činjenica ljudi (*faite des hommes*); i vrijednost povjesnosti, ukoliko nam ta ideja kaže da je Crkva zajednica na povijesnom putu kroz povijesno zbivanje u definitivno Božje kraljevstvo²

Mesijanizam Božjega naroda, koji smo izabrali za ovaj kratki prikaz, oslanja se na kontinuitet Crkve kao Božjeg naroda sa starim Izraelom. Zato nam je s njim početi.

1. Ideja o Crkvi kao Božjem narodu igra u Svetom pismu, tradiciji i liturgiji veću ulogu nego što se to obično misli. Za opću orijentaciju u toj stvari može poslužiti M. SCHMAUS, *Katholische Dogmatik*, III-1: Die Lehre von der Kirche. München, 1958, str. 219—231. — Teološki razvoj misli o Crkvi kao Božjem narodu u naše doba započinje knjigom dominikanca M. D. KOSTERA, *Ekklesiologie im Werden*, Paderborn, 1940. Ta je knjiga sa svojom tezom da je pojam Božjega naroda jedini »adekvatan i bez metafore« izraz Crkve naišla na oštre kritike. Kritizirao ju je i K. Adam u tri navrata. U to je, naime, vrijeme u teologiji u jeku bila ideja o Mističnom Kristovu tijelu. Tih godina izlazi i enciklika *Mystici Corporis Christi*. Ideju o Crkvi kao Božjem narodu Koster je predstavio kao opoziciju ideji o Mističnom tijelu. Otud prema njoj rezerve teoloških krugova. Danas više nije tako. Danas se ta ideja smatra teološki i pastoralno plodnom. No, ne shvaća se jedinim adekvatnim izrazom Crkve, kao što je to mislio Koster, pače niti adekvatnim uopće. Ona je nedovoljan izraz Crkve koji se mora nadopuniti pojmom o Mističnom tijelu: »Od utjelovljenja i silaska Duha Svetoga Božji je narod zadobio status koji se ne da drukčije izraziti nego kategorijom i teologijom Kristova tijela«, veli Congar. U tom se slažu teolozi kao M. Schmaus, Münchenski dogmatičar, I. Backes, specijalista za dogmatsku teologiju u Trieru, J. Ratzinger, profesor dogmatike u Münsteru. Usp. YVES CONGAR, *L'Eglise comme peuple de Dieu*, u *Concilium*, br. 1, str. 15—32

2. Usp. nav. članak.

Starozavjetni je Izrael imao svoga praoca. Zvao se Abraham. Imao je plemenske osnivače: dvanaestoricu Jakovljevih sinova. Posjedovao je nacionalni teritorij: zemlju Kanaan. Posjedovao je narodne junake kao Gedeona i Samsona. I narodne junakinje kao Deboru i Juditu. Dičio se svojim zakonodavcem Mojsijem i svojim ocima domovine Ilijom i Jeremijom. Imao je, dakle, sve elemente koji sastavljaju narodno biće i raspolagao je svim silama, i fizičkim i moralnim, koje uvjetuju slobodan razvitak toga bića. Dobro nam je međutim poznato da je Bog s tim narodnom već u njegovim počecima stupio u osobnu vezu. S tim je narodom sklopio zavjet. Otada se taj narod stoljećima probija kroz nacionalne trijumfe i tragedije svojim vrhuncima kao i svaki drugi narod. Ali, ono što on svojim nacionalnim životom ostvaruje nije u prvom redu ekonomsko blagostanje, politička sloboda, viši stupanj civiliziranog života ili gomilanje kulturnog blaga. On skuplja svoje narodno biće i ulaže svoje povijesne snage prije svega u ideju koja se diže nad politikom i nad ekonomijom, nad slobodom i nad kulturnim stvaralaštvom. Njegov je vrhunac na posve drugoj strani. Jahve je sam uzeo taj narod pod svoje vodstvo. Time se zemaljski nacionalni plan Izraela proširio i na Božji životni prostor. Istina, otkupljenje će čovječanstva doći po jednom čovjeku: po Isusu Kristu, Davidovu sinu. Ali, cijeli je jedan narod i cijela jedna povijest posvećena njegovu dolasku. On dolazi iz krila toga naroda kao njegov najplemenitiji izdanak. Kao transcendentni plod sveg povijesnog nastojanja i naprezanja toga naroda. Operacija će otkupljenja, doduše, doći izravno iz neba po utjelovljenju Božjega Sina. Ali, ta se invazija vječnosti na naš planet priprema unutar jednog naroda i preko njega se izvodi. I to angažiranje Izraela u specifično Božjem pothvatu kao što je otkupljenje svijeta diže Izrael kao narod u jedno drugo područje nego što je ono na kojem narod obično živi. On nije samo svoj narod, koji se brine za svoje zemaljske potrebe, za slobodu i za blagostanje. On je i Božji narod, koji uvodi novi Božji poredak u svijet, i to svim svojim nacionalnim snagama.

Mi smo već kao djeca slušajući ili čitajući Izraelovu povijest uočili da je Bog prisutan u Izraelu počevši od tajanstvenog zova Božjega upravljena Abrahamu u zemlji Ur pa do zova pokornika Ivana Krstiteља na vratima Novoga zavjeta. Za nas je od prvog časa bilo jasno da je židovski narod privilegiran narod. Narod Božjih pouzdanika, Božjih prijatelja i izvađača posebnih Božjih planova. Međutim, na dimenziju kolektivnosti djela otkupljenja kao da nismo svraćali pozornosti. Da je Bog po cijelom jednom narodu otvorio pokret za ponovno i konačno udomljivanje odbjeglog Planeta u dom vječnosti — izmaknulo je našem oku. A ipak, Izrael je prestao biti Božjim narodom, a otkupljenje je ostalo i dalje onim što je bilo: kolektivnim pokretom spasenja. A to znači da još uvijek postoji narod koji je nosilac spasenja. Da još uvijek postoji Božji narod. Pa da to, ako nije Izrael, može biti samo Crkva.³

3. Egzegetski je ideju o Crkvi kao Božjem narodu prvi izradio L. CERFAUX, *La Théologie de l'Église suivant saint Paul*, Paris, 1. izdanje 1942, 2. izdanje 1948 i 3. izd. 1965. On je nadahnuto ostala egzegetska djela te vrsti, i dogmu, pa čak i kanonsko pravo. — Protestant, norveški učenjak N. A. DAHL objelodanio je 1941 monografiju o pitanju Božjega naroda u Starom i

I doista, iako je samo Kristova Božja dimenzija u kojoj je bilo ugrađeno njegovo čovječstvo omogućila ostvarenje otkupljenja, ipak Krist nije isključio čovjeka iz sudjelovanja u tom najvećem pokretu na Planetu. Mi, doduše, kažemo da je na Golgoti naše spasenje završeno. Zapravo je ono tek započelo. U golgotskom je Čovjeku čovjekov život stavljen na zlatnu podlogu božanskog života. Sada treba tom zlatnom valutom valorizirati sve ljudske živote. Sve vrijeme dovesti na Golgotu na pozlatu. Svakom času dati Božansku vrijednost golgotskog časa i tako svakj čas spasiti. Povijesno zbivanje i poslije Krista uzdiše za svojim otkupljenjem, kao što Pavao reče za sva stvorenja. I ne moramo biti posebno fina sluha da čujemo njegovo uzdisanje, jer se katkad i do neba čuje. Meštrovíčev Job nije Job s fizičkog đubrišta-mučilišta u zemlji Hus, nego s moralno-fizičkog mučilišta XX stoljeća, koje čeka na svoje ozdravljenje po lijeku pripravljenom na Golgoti, kako bi rekao sv. Toma. Crkvi je povjereno da razdaje taj lijek. Uostalom, to i jest smisao produljenja povijesnog Krista na mistički način u Crkvi. Već smo se navikli na misao da je Krist i poslije svoga uzašašća na nebo ostao na mističan način na zemlji i da je Crkva Kristovo mistično tijelo. Na žalost, to nam tijelo često izgleda sklerotičnim. A ne bi smjelo biti tako. Filozofija u svakom biću vidi statičnu i dinamičnu stranu. I tu je statiku i dinamiku u biću nemoguće odijeliti. Zapravo, svako je biće statička dinamika i dinamička statika. Nemojmo ni Krista mistično produljena jednostavno zamišljati samo statički. To je nemoguće. On je prisutan na Planetu i dinamički. I na ovaj način u prvom redu. Prisutan je kao otkupitelj svijeta. Akcija oslobođenja svijeta započeta na Golgoti a nastavljena kroz povijest — to je Krist među nama, to je Crkva. A to znači da su svi, koji su u njoj, angažirani u tom pokretu, regrutirani za tu Božju akciju. Kao ono stari Izrael. Stoga su i oni Božji narod kao što je i on bio. Stoga su i oni nosioci otkupljenja svijeta kao što je bio stari Izrael. Time što je taj novozavjetni narod sažet u svrhunaravni organizam Mističnog tijela niti je prestao živjeti kao narod niti je prestala njegova otkupiteljska misija. On je time samo promijenio status i domovinu. Prije se regrutirao po krvi, a sada po

Novom zavjetu: **Das Volk Gottes. Eine Untersuchung zum Kirchenbewusstsein des Urchristentums.** To je fundamentalno djelo ponovo izišlo u Darmstadtu 1963. — Idejom Božjega naroda bavi se i A. OEPKE, protestantski egzegeta iz Leipziga: **Das neue Gottesvolk in Schrifttum, bildender Kunst, und Weltgestaltung,** Gütersloh, 1950. Oepke posebno raspravlja o odnosu Božjega naroda Staroga i Novoga zavjeta. Pokreće pitanje Božjega naroda i objave, Božjega naroda i etike. U svemu se slaže s Mgr Cerfauxom. — S katoličke strane imamo nekoliko dobrih sintetičkih prikaza, kao što je prikaz P. GRELOTA u **Vocabulaire de Théologie Biblique,** Paris 1962, str. 815—826. Božji narod Staroga zavjeta je religiozna zajednica, koju je Bog izabrao i posvetio za svoju službu. Ujedno je i zemaljska zajednica s građanskim i političkim institucijama. No, osjeća se da je taj Božji narod nedovršena Božja misao o njegovu narodu. Iz Kristove krvi se rađa novi Božji narod novačen iz krila svih naroda. No i taj još uvijek živi u nadi u svoj eshatološki i konačni izraz. — R. SCHNACKENBURG, najvrjedniji njemački katolički egzegeta, u svojoj knjizi **Die Kirche im Neuen Testament,** Freiburg im B., 1961. raspravlja također i o Crkvi kao Božjem narodu, str. 167—176. — O istom predmetu pišu u **Bibeltheologisches Wörterbuch,** Graz, 2. izdanje 1962, V. WARNACH članak **Kirche,** str. 693—717 i J. SCHARBERT članak **Volk (Gottes),** str. 1147—1158. Usp., RUDOLF SCHNACKENBURG uz suradnju DON JACQUES DUPONT O. S. B., **L'Eglise, Peuple de Dieu,** u **Concilium,** 1965, br. 1, str. 91—100.

milosti u Kristu. Prije mu je domovina bila Izrael, a sada po Kristu cijeli svijet.⁴

Za našu kršćansku svijest to znači ovo:

Na spasenje se čovječanstva može gledati sa raznih strana. I gleda se: s materijalne, ekonomske, kulturne, civilizacijske, humanitarne. I mogu se navoditi razni izvori njegova spasenja: nauka, tehnika, racionalna produktivnost itd. Ipak njegovo konačno spasenje, svi mi to osjećamo, može doći jedino od Boga. Spasenje je potrebno čovjeku kao čovjeku. Ne radi se o tome da čovjek postane više bogat, više kulturni, više civiliziran, nego se radi o tome da postane više čovjek. A to mu je nemoguće bez Boga. Mi često površno shvaćamo čovjekovu potrebu za Bogom. Često Boga shvaćamo anestetičnim sredstvom za svoj tragični život, ili pilulom za smirivanje, ili ušćem prema kojemu teku potoci naših suza, ili dolinom tišine u kojoj se voljko osjećamo. I malo što više. Pa mislimo: tko može biti bez svega toga može biti i bez Boga. Međutim, Bog nije opijum, nego temelj našega života. Rekao je jednom Monsabré: onaj koji je po drugome ono što jest samo po njemu može biti veći nego što jest. Nije nam teško ilustrirati tu misao da nam postane savim jasnom: cvijet koji se na suncu rasklapa može samo na suncu postati ljepšim. Po Bogu smo ono što jesmo: ljudi. Samo po njemu možemo postati više ljudima. A kada se sjetimo da smo mi jednom od Boga bili uzdignuti nad same sebe, pri kojem je uzdizanju u jezgru našega bića unišao svrhunaravni elemenat Božjega života, onda čovjeka po gubitku tog svrhunaravnog života — kakav on danas dolazi na svijet — možemo nazvati bićem s jezgrom u raspalom stanju. Tko nas više može ujezgriti osim Boga! I upravo za tim ujezgravanjem ide akcija otkupljenja, u koju je povučen Božji narod. Tako je mesijanizam duhovna krv Božjega naroda. Ona je kolala i u starom Izraelu⁵. Ona mora kolati još vatrenije i u novom Božjem narodu; jer imati svijest pripadništva Božjem narodu ne znači ništa drugo nego imati svijest o tom mesijanizmu. Kad se na Koncilu posebno naglasilo da je Crkva Božji narod, onda se je ta svijest imala pred očima. I buđenjem svrhunaravnog nacionalnog dinamizma vjernika htjelo se upravo nju razbuditi. Da je ova svijest u nama uvijek živjela, razlika između kršćana i marksista ne bi se nikada mogla formirati onako kako ju je formirao Roger Garaudy: kršćani vjeruju da je otkupljenje svijeta obavljeno, dok mi marksisti tvrdimo da ga treba obaviti. Ni mi, doduše, kršćani ne tvrdimo da je otkupljenje već naprosto završeno. Naša teza o otkupljenju svijeta živi u dijalektici između »već« i »ne još«, između »već na Golgoti« i »ne još u vremenu u kojem mi živimo«. Ali mi te dijalektike svojim životom nismo uspjeli svijetu razotkriti. Naše kršćansko biće nije zračilo spasenje, nije zračilo istinu da svijet treba spasiti. A trebali

4. Radi kratkoće ne raspravljamo o samom pojmu mesijanizma i njegovu sadržaju. O toj stvari vidi npr. *Messianisme, Dictionaire de la Bible. Supplément, Tome V, Paris 1957, stupac 1165—1212.*

5. O pitanju odnosa starog i novog Božjeg naroda u teološkom smislu mnogo se piše. Sva je poteškoća u tome što je s jedne strane Božji narod Novoga zavjeta u perspektivi spasenja legitiman nastavak Božjega naroda Staroga zavjeta, a po drugoj strani on je novo stvorenje iskano Bogočovjekovom otkupiteljskom akcijom. U smislu prvoga stari bi se Izrael prelio u novi Božji narod. U smislu drugoga on je, odbacujući Krista, ostao izvan novog Božjeg naroda.

smo mu svojim životom pokazati tu dijalektiku između objektivnog i subjektivnog otkupljenja. I još ga upozoriti na dijalektiku između »već« i »ne još« koja vlada i unutar samog subjektivnog otkupljenja. Morali smo razotkriti dijalektiku u kojoj živi i sam Božji narod uživajući plodove otkupljenja već na zemlji i u kojoj bi živio i Planet kada bi se sutra sav uvrstio u Božji narod. Ni tada, naime, ne bi se smirila dinamika otkupljenja, jer Božji narod, bez razlike svojih dimenzija, na ovoj zemlji nema svog konačnog spasenja. On mu samo ide u susret. Njegov je život bitno eshatološki. To je narod na maršu u susret uskrsnu-lom Kristu. Ne živi u kućama, nego pod šatorima. Neprestano u pokretu da izađe iz svojih prolaznih oblika. Kristova paruzija je cilj prema kojemu kreće. I to njegovo kretanje daje povijesti njezin transcendentni smisao. Congar nam spočitava da vjeru previše shvaćamo kultom i moralnim obligacijama. Baština je to klasika XVII stoljeća. Vjera je pak u biti nada, potpuna nada, čak i za materijalni svijet, da ga čeka uskrsnuće. U času kada su kršćani zaboravili na tu poruku svijetu, oblikovale su se filozofije povijesti (Vico, Montesquieu) koje su pripremile velike moderne interpretacije povijesti svijeta bez Boga i Krista (Hegel, Marks). Suočivši se s Vjerom bez Svijeta ljudi su formirali ideal Svijeta bez Vjere.⁶ Ipak tim svojim maršom u susret Gospodinu Božji narod ne želi postati odmetnikom od ovog zemaljskog prolaznog života i njegovih oblika; nikakvim dezertrom iz afera na našem planetu. Marš Božjega naroda u susret Kristovoj slavi zbiva se unutar svjetske povijesti. Milosna se doduše povijest ne podudara sa svjetskim zbivanjem, ali je o njemu sasvim ovisna, kao što je svrhunarav uopće ovisna od naravi. Nemoguće je stići kršćanskom eshatonu osim po magistralama koje vode po Planetu. Naš je život jedna velika životna dužnost. Ako tu dužnost nazovemo ljubavlju prema Bogu, onda odmah moramo reći da se ta ljubav ne sastoji u tome da ishlapljujemo besmisleno svoj život u zrak, nego u tom da ga izradimo u usavršavanju sebe, bližnjega i Planeta sve prema Očevoj slici. Utoliko smo bliži eshatonu ukoliko više utisnemo u Planet crte Očeve fizionomije. Taboriti se po ubavim dolinama poput Montana, starog krivovjernika, ili po brdima poput novovjekih sektaša te besmisleno iščekivati Božje kraljevstvo jest iluzija. Ono se iščekuje ne skrštenih ruku nego ruku zarinutih u Planet. Stoga Božji narod svojim maršom u susret Kristu ne želi dokinuti zemaljsko poslovanje nego mu samo dati konačni kristovski smisao. A to znači donijeti mu blagoslov, jer je smisao stvari njihov temeljni blagoslov.

Toliko, eto, o Božjem narodu kao nosiocu mesijanizma.

DISKUSIJA o ovom predavanju bila je veoma kratka, jer je vrijeme bilo na izmaku. Uzeo je riječ samo jedan diskutant: vlč. lic. o. M. Mandac.

6. Usp. ROGER GARAUDY, *Pionir dijaloga Teilhard de Chardin*, u *Telegram*, od 30. IV 1965, br. 261.